

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
N O. 13061

KLARA TSETKIN

Yitshak Elhanan Rontsh

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

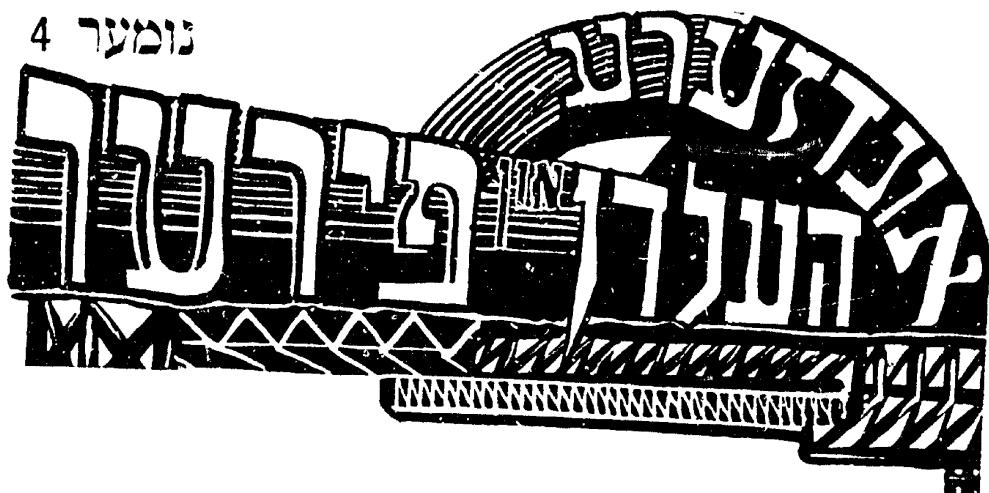
•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

זומער 4

כלארא צעטקייז

פָּנִים

י. א. ראנטש

פָּגָדֶלֶס

אַנְטְּרַזְּצִיָּןְגָּלֶעֶר אַרְבָּעָמֶר אַרְהֵן

80 פֿינְפֿטְן עַיְלָנְתָן נְוִי יָקְרָא

Copyrighted by
INTERNATIONAL WORKERS ORDER
80 Fifth Ave., New York, N. Y.

1935

209

1. א מיידעלע ווּאַס זָעַט, הערט און פֿאַרְשְׁטִיט

עם איז געווען לאנג צוריך, איז דעם יאר 1857. איז א שטעהל איז דייטשלאנד האט זיך געלעבט א לערער, ווּאַס האט געלערנט איז דער דאר. פישער של. ער האט געהאט א סאָק קינדרער, מיט וועלכע ער האט געלערנט. ער איז ניט געווען שטערען צו זוי, נאָר זיך געבאָווערט מיט זוי, ווי איז עלי טערער פרוינט.

איז יונעט יאר האט זיך זיין פֿרְיוּ אַיס געבעראָן אַ טעכטערל, קלאראָט. אַ קינד ווי אלע קינדרער. געוועינט איז געלאָקט, איז ווּידער געוועינט. באָ טאג איז באנאָקט. קינדר האט ניט געוועוסט פֿאַרְשְׁטוּאָס. ווי אלע פֿיעַלְעַד צינדרער.

וואָלְט ניט געווען ווּאַס צו דערצ'ילֵן, ווּן קלאראָט ווּאַלְט אַוִּיסְגַּעַדְוָאָקְסָן אָזֶוּ ווי אלע קינדרער פֿון אַיר שטעהל. ווּאַס עַלְטָעַר זי איז געוועראָן, אלע מער האט זיך אַרוֹיסְגַּעַדְוָאָזָן, איז קלאראָט טראָקט ניט בלויוּ געגען זיך אלְיַיְן, ווּנְגַן עַסְן, קלְיַיְדָעַר איז אַיְגַּעַנְעַן פֿאַרְגְּעַנְגִּינְסָן, נאָר זיך אַוִּיך אַיז זיינְעַן די קינדרער איז דערזאָקסענען, וועלכע זיך וועט אַרְוָס זיך.

איין אַיר שטעהל זיינְעַן געווען אַ סאָק פֿאַטְמְילִיעָם, ווּאַס האָבָן גַּעֲרַבְעַט יעדן טאג זיינְעַר שווער, באָ אלעדרליַּי אַרְבָּעַטָּן, פֿון פֿרְיוּ בְּיוּ פֿאַרְנָאָקט. ניט בלויוּ האט דער טאָטָע גַּעֲרַבְעַט, נאָר אוּיך אלע קינדרער, ווּאַס זיינְעַן אלְט געגען צו קענען מִיטְאַרְבָּעַטָּן. אַפְּלוּעַ קינדרער פֿון אַקְטִיְּזָה אַיר האָבָן גַּעֲרַבְעַט, שׂווער אַרְבָּעַטָּן, אַנְשָׁטָאָט זיך צו שְׁפִּילְן איז לְעַרְנָעַן. אלע האָבָן גַּעֲרַבְעַט, דאָך איז ניט געווען געגען שְׁפִּילְן אַין הוּוּ, געגען קלְיַיְדָעַר פֿאַרְיַעְדָּרָן.

קלְאָרָאָט גַּעֲוָאָלְט אַוִּיסְגַּעַדְוָאָקְסָן פֿאַרְשְׁטוּאָס דָּאס אַיז אָזֶוּ. זיך האט געפְּרַעַנט אַ סאָק פֿרְאָגָעָס אַיר טָאָטָן אַיז מַאְסָעָן. פֿאַרְשְׁטוּאָס זיינְעַן די אַרְיַי בעטער אַרְיַי? פֿאַרְשְׁטוּאָס דָּארָפָּן די קלְיַיְנָעַ קינדרער אַרְבָּעַט? פֿאַרְשְׁטוּאָס זיינְעַן זיך בְּלָאָס? די דִּיבְּכָעַ קינדרער נִיעַן שִׁין אַוִּיסְגַּעַדְוָאָקְסָן אַיז דָּאָך דָּארָפָּן זיך ניט אַרְבָּעַטָּן. פֿון ווּאַגְּעַן האָבָן זיך אלע גַּוְטָעַ זאָכָן? פֿאַרְשְׁטוּאָס ווּאוּנְגַּעַן זיך אַיר שְׁעַנְסְּטָעַ הַיּוֹזָע?

קלְאָרָאָט פֿאַטְמְילִיעָם אַיר דערצ'ילֵט ווּנְגַּעַן דער רַעֲוָאַלְזִיעַ, ווּאַס אַיז פֿאַרְגְּעַקְוָטָעַן אַיז דייטשלאָנד אַיז דעם יאָר, ווּנְגַּעַן אַרְבָּעַטָּר זיינְעַן אַוִּיסְגַּעַדְוָאָקְסָן שְׁטָאָנָעַן קעַן זיינְעַר אַונְטָעַרְדְּרִיךְעַר. קלְאָרָאָט מַוְתָּעַר אַיז געווען אַ פֿרְאָנִי צוּזְיַעַשׂ, האט זיך דער טָאָכְטָעַר דערצ'ילֵט ווּנְגַּעַן דער פֿרְאָנְצְזִוְוִישָׁעַר רַעֲוָאַי

לויעו און איר אויסגעלערנט זונגען די מארסעליעע.
א פאר קינדרער האבן ליב צו ליעגען אלערלי ביכער, וואס זאלן ווי
אמוירן. קלארה האט דאס אויך ליב בעהאט. נאר ווי האט פארשטיינען, און
ביבער, גוטע ביכער, זונגען גוטע פרײינט און זי האט אין די ביכער געוואלט
געפינען און ענטפער אָפּ די פְּרָאַנְעָם, וואס האבן איר מערסטנס אינטערעד
סיטט.

ווען זי איז אלט געוווען צוועלפֿ יאר, האט זי געהאט צוויי בעסטע ביכערדי^ר
פרײינט: איין בוך איז געוווען די געשיכטע פון דער גרויסער פראנציזער
רעוואלוציו און דאס צוויטע — די געשיכטע פון קאמטה פאָר פרײַהוּאַט פון
די שויזאָרן. ווי אָרֶז עט, האט זו געוואָלט אָז מענטשן זאלן זוין פְּרָאַנְעָם, זוין
נְלִיפְּלָעָךְ; עס זאלן ניט זוין קיין שְׂקָלָפָן און קיין הערשער, קיין אָרִים און
ריַּיךְ.

קלארה איז אלט געוווען 14 יאר, ווען אידיע עלטערן האבן זיך אַדְּיבָּרְדָּי
געפליבן אין דער גרויסער שטאט לְיֹוֹצֵיךְ, קעדיי די קינדרער זאלן זיך קענען
לערנען אַיךְ הַעֲכָרָע שְׁוֹלָן צו 19 יאר האט קלארה אויסגעהאלטן דעם
עקופטען פאָר לערער און זי האט אַנְגְּנָהָבוּבָן זוכן אַ שְׁטָעָלָע צו פָּאַרְדִּינָעָן
אָרֶז אַינְגָּרְטָה. איין יענער צוּית האט זי באָקְוּמָעָן נְיַּעַרְפִּינְט, פְּרָאַנְעָם פון
וועלבּע זי האט גענט אַ סְּאָרָה לערנען זוענן דעם ווי אָזְוִי צו באָפְּרִיעָן די
אוֹנְטְּרִיךְטָע. זי האט זיך באָקְעָנָט מִיטּ רְוִישָׁע סְטוֹדְעָנָטָן, וואס האבן
געסומָט אַנְטְּלוּפָן פון זַיְעָד אַינְגָּנָה, וויל זוי זונגען געווואָלָד
ציַּגְּנָעָרָן. זוי האבן אוֹפְּנַעַלְעָרָט די רְוִישָׁע אַרְבָּעָטָר אָן פּוּוּרִים, אָן
מע דָּאָרָף אַרְאָפּוּוֹאָרָטָן דעם צָאָרִים אָן די צָאָרָעָלָעָךְ — די פָּאַבְּרִיךְאָגָּנָטָן אָן
די פְּרִיצִים אָן די גְּאָלָאָכִים, וואס זונגען אלע געוווען די גְּרָעָנָטָע טְּאָנִים פון
די אָרִים, וויל זוי האבן טָאָקָע גַּעַמְאָכָט, אָן די אַרְבָּעָטָר אָן פּוּוּרִים זאלן
זויַּן אָרִים.

2. קלארה זויס שווין, וואס מע דָּאָרָף טָאָן

קלארה האט פְּאַרְשְׁטָאָנָעָן, אָן סְּאָרָה נִיט גַּעַנוֹג צו וויסן ווען דעם, אָן
די דִּיבָּרְדָּי ווינגען די סְּאָנִים פון די אַרְבָּעָטָר אָן אָרִים. וויסן אלְּיאָן אַיז
נִיט גַּעַנוֹג. מע דָּאָרָף אוֹיךְ טָאָן. מע דָּאָרָף זען, אָן עס זאלן נִיט זוין מעָר
קַיְּין בָּאַלְעָבָטִים אָן קַיְּין שְׂקָלָפָן.

די אַרְבָּעָטָר, וואס האבן דאס פְּאַרְשְׁטָאָנָעָן, האבן באַלְאָנָט אַיז יענער
צִוְּיַּת צו דער סְּאַצְּיָּאָלְדָּעָמָאָקָרָטִישָׁעָר פָּאָרְטִי אַיז דִּיְּטְשָׁאָנד. קלארה
איַּן גַּעַוְאָדָן אָסְּאַצְּיָּאָלְיִסְּטָפָע. אָרֶז נְגַנְצָעָר פְּרִיעָר צִוְּיַּת האט זי אַפְּנָעָנָעָן צו

באקומען די בילדונג, וואס די רענירונג-שול האט איז געגעבן. זי האט
 געליענט סאציאלייסטיש ליטערטור אוון שטודיות וועגן דער לאגע פון אָרְ
 בעטער-קלאס אוון ווי אַזוי אִים צו באפריען.
 די ריבע פֿלעגּ ניט שיקן זיינדר ער אין די שטאטישׁ שולן. זי
 אוֹ ניט אַנגּאנֶשְׁטָאנֶעָן אוֹ זיינֶר ער זילן זיך צוֹאמְעָנוּסְׁמָעָן מיט קִינְ
 דער פֿון אַריַּטְּעָן שטָאנֶד. זיַּה האַבָּן צוֹעֲנוּסְׁמָעָן לְעָרָר פֿאָר זיינֶר ער זילן
 צוֹ זיך אוֹן הוֹזֵ אַרְיָן. קלְאָרָא אוֹן גּוֹוָאָרָן די לאָרְקָע אַין הוֹזֵ פֿון אָ
 פֿאַבְּרִיךְ אַנטְּ, אָן עַסְפְּלָאַטְּמָאָטָר.
 וואָס דעַנְקָט אַיר האַט קלְאָרָא גַּעַטָּאָן? זי האַט דעם רַיְבָּנָס זִינֶר
 טָאָקָע גַּעַלְעָרָנֶט ווי צּוֹ שְׂרוֹיכָן, לְעֵזָן אוֹן אַרְיִפְּכְּעִיטִּיסְׁ אַוְן גַּעַנְרָאָפִּיגְׁ, אַזְׁוִי
 ווי די רַיְבָּע גַּעַלְטָעָרָן האַבָּן גּוֹוָאָלָט. נָאָר קלְאָרָא האַט די זִינֶר אוֹיְךְ
 גַּעַלְעָרָנֶט עָפָעָם, וואָס די גַּעַלְטָעָרָן האַבָּן שְׁוִין נָאָרְנִיט נִיט גּוֹוָאָלָט. זי האַט
 זיַּי גַּעַלְעָרָנֶט דעם עַמְּעַס וועגן זיינֶר אַיְגָּעָנָע גַּעַלְטָעָרָן, אוֹ ווי זִינֶן בָּאָרוֹיְךְ
 בָּעָר אוֹן בָּאָדְדִּישָׁר, אָזְׁ די גַּעַלְטָעָרָן, וואָס אַרְבָּעָטָן אוֹן זיינֶר טָאָטָּס פֿאָכְּ
 רַיְקָן, האַבָּן נִיט גּוֹנָגּ בְּרוּוּת פֿאָר זיינֶר ער זִינֶר.

קלארא איז געווען זיוויר א גוטע לערערקע. די סינדרע האבן זי שטארק
לייב געהאט און ווען זיוויר טאטע האט קלאראן געוואלט אפזאנן פון דער
שטעלע, דרשפאר וואס זי האט געלערנט די קינדרער זאכן וואס זיוו דראפַן ניט
וויסן, — וואס דענקט איר האבן די קינדרער געטאן? די קינדרער פון פאברוי
קאנט האבן דערקלערט א סטרויך דעם איינגענעט טאטן! זיוו האבן געואנט,
אויב קלארא וועט אועענסין, וועלן זיוו אויך מיטניין מיט אויר.

— ווען אימיצער אנדערש וואלט געוואנט ארויסזאנן אזעלכע רעוואלוּ
齊יאנערע געדענקען בא מיר אין הויז, וואלט אויך אים ארויסגעוארטן גלייך
אטן ארט. מעד וואלט זיין פום ניט געטארט דא זיין! נאך ווען איר, קלארא,
וועט אועוק, וועלן איזק מיינע מידלעך נאכניין, — אזי האט געואנט דער
פאבריקאנט.

דערויף האט אום קלארא אזו געגעטערט: — ווען די ארבגעטר
באסן וועלן איבערנעםען די מאכט און זיעערע הענט און זוי וועלן איזק באפַן
און מישפעטן פאר איער פארשקלאָפַן און בארויבַן די ארבגעטר, וועל איז
זיך פאר איזק ניט אונגעטען.

קלארא האט אבער פארשטאָגען, או אפַנעבן אויר צויט פאר די ארבגעטר
אייז וויכטיקער זוי צו לערגען מיט די קינדרער פון ריבע, באטש זי האט עס
געטומזט מאן, שעדי זיך צו דערגען. זי האט באשלאָסן זיך אועבקצולאָזַן
איבער דערפער און אויפלען די פויערים און לערגען זיעערע קינדרער וועגן
סאציאָלַזֶן.

אין יונגער צויט האט זיך די אריימקיט איבערן לאנד פארנרטערט און די
ארבעטר האבן אונגעוויבַן איינזען, איז דער אינציגער ווען צו באפריעין
זיך, איז צו אַרְגַּנְּאַנְּיוֹרָן זיך און קעמען צוֹזַעַמַּעַן קעגן דער הערשאָפַט פון די
רייכע.

די דיטשע רענירונג האט זיך דערשוּאָקָן פֿאָרָן צָאָרָן פון די ארבגעטר
אונ אייז 1878 איז ארויסגעגען געווארן אַ בָּפְּעֵל צו פָּאָרְבָּאָטָן אַלְעָ סָאָצִיאָר
לייסטיישע אַרְגַּנְּאַנְּיוֹזִיעַם. אַרְבָּעָטָר האבן מעָר נִיט גַּעֲטָאָרָט אַפְּהָאָלָטָן קִין
מייטינגען, נִיט גַּעֲטָאָרָט לִיְעָנָעָן קִין אַרְבָּעָטָר בִּיכְעָר. די רענירונג זָאָט
פארמאָכָט 45 אַרְבָּעָטָר צִיטָנוֹגָן, אַרְעָסְטָרָט טַוִּזְנָטָרָט סָאָצִיאָלִיסְטָן אַזְּן
די סָאָצִיאָלִיסְטִוִּישׁ פָּאָרָטִוִּיזָם זְגַוְּאָרָן אָונְטָעָרְדִּישׁ.

קלארא האט באסגען געואט מיט דעם סָאָצִיאָלִיסְטִישָׁן פִּירְדָּר אָסִיפָּ
צעטקין. ער האט אַיְצָט גַּעֲמָזָט אַנְטָלוֹפִּן אַיְזָן דַּעַר שְׂוֹוִיזָן, קָעְדִּי זְיךָ צָו
דַּאְטָעוּן פון דַּעַר פָּאָלְצִיָּן. קלארא האט אַזְּיךָ גַּעֲמָזָט פָּאָרְלָאָזָן אַיְזָן גַּעַזְבָּן
בוֹרְטָלָאָגָן. זי אַיְזָן אַרְוָמְגָעָפָּאָרָן אַיבָּעָר עַסְטְּרִיךָ אַזְּן אַיְטָאָלִיעָן, גַּעַלְעָרָנט
קִינְדָּרָעָר פון רִיבְעָר, קָעְדִּי זְיךָ צָו שְׁעָנָעָן דַּעַרְגָּעָן, אַזְּן אַומְעָטוּן אַזְּן שְׁטָעָנְדִּישׁ

געטאן רעוואַלְוָצִיאַנְעָרָע אַרְבָּעַט. אַין 1882 אֵו וַיַּאֲנַגְּשָׁסּוּמָעָן אַין דָּעַר
שְׂוּוֹיִיךְ, צַו אַיר מַאַן, אַין דָּעַר שְׂטָاطָט צִירַיךְ, וּוְאָס אֵו דָּעַן נְעוּוֹן דָּעַר צַעֲנָטָר
פָּוֹן דַּי רְעוּוַאַלְוָצִיאַנְעָרָן.

אַין צִירַיךְ הָאָט מַעַן אַרְוִיסְנֶעֱבָּן דַּי צִיטָוָנָג "סָאַצִּיאַלְ-דַּעַמְּאַקְרָאָט" אַין
וַיַּאַיַּהַיְם אַרְיְבָּרְגָּעַפְּלָט סִיּוֹן דִּיְתְּשָׁלָאָה, וְאוֹו וַיַּאַיַּהַיְם פָּרְשָׁפְּרִוִּיט
גְּעוּוֹאָרָן אַין דַּי פָּאַכְּרִיקְ-שְׁטָמָטָט צְוַוְּיָשָׁן דַּי אַרְבָּעַטָּר.

3. קלארא זוערט אַ מאָמע – אַין אַ דַּעַנְעָרְקָע

קלארא אַין אַיר מַאַן פָּאָרָן קִיּוֹן פָּאָרִיךְ, וְאוֹו דַּי רְעוּוַאַלְוָ-
צִיאַנְעָרָע בָּאַוּוּנָגָן אַיְזָנָעָוּן שְׂטָאָרָק פָּאַרְשָׁפְּרִוִּיט. דָּאָרָט שְׂטוּדָוִוִּין זַיְזַי
וַיַּאֲמַעַן דַּעַם "קָאַמְּנוּסְטִישָׁעָרָמָאַנְיְפָעָסְטָט", וּוְעַלְכָּן פָּאָרָקָס אַין פָּרִידְרִיךְ
עַנְלָלָס הָאָבָּן גַּהְאָט אַנְגָּשְׁרָיבָּן אַין יָאָר 1847, צָעַן יָאָר אַיְדָעָרָטָאָרָא אַין
גַּעַבָּאָרָן גַּעַוְאָרָן.

דַּעַר "קָאַמְּנוּסְטִישָׁעָרָמָאַנְיְפָעָסְטָט" הָאָט קלאראָן בָּאַוּוּזָן, אַז וּוְאָס מַעַר
דַּעַר קָאַפְּטָאַלְיוּם וּוּעַט וְזַי אַנְטָוּיְקָלְעָן, אַלְצַיְמָר וּוּעַט וְזַי פָּאַרְשָׁטָאָרָקָן דַּעַר
סָאַמְּפָאָר דַּעַם אַרְבָּעַטָּרָס בָּאַפְּרִיאָוָגָן אַין דַּעַרְפָּאָר אַיְזָנְיִטְשָׁיְדָה דַּי פָּאָרָ-
איְיִינְיְקָוָגָן פָּוֹן דַּי אַרְבָּעַטָּר אַפְּ דַּעַר גַּאנְצָעָר וּוּלְטָן. — פָּרָאַלְעַטָּאָרָיְרָעָרָפָן
דַּעַר גַּאנְצָעָר וּוּלְטָן, פָּאַרְאִינְיְקָט אַיְיךְ! (מִיתְדַּעַם אַוְיְסוֹרָה עַנְדִּיקָט וְזַי דַּעַר
"קָאַמְּנוּסְטִישָׁעָרָמָאַנְיְפָעָסְטָט").

אַין פָּאָרָן בָּאַקְעָנָט וְזַי קלאראָט מַיְטָמָקָס'עָם טָאָכְטָעָר, לְאַוְרָאָלְאַפְּאָרָגָן,
אַין צְוֹאָמָעָן פָּרוֹאָוָן זַי אַרְגָּאַנְיִוָּרָן אַסְלָוָבָן פָּרוֹיְעָנִסְאַצִּיאָלִיסְטָן. אַיְזָנְ-
יַעַנְדָּר צִיְּתָן פָּלָעָנָט וְזַי נַאֲרָן דַּי פָּרָוִי וּוּנְצִיךְ וּוְאָס מִישָׁן אַין גַּעַזְעַלְשָׁאַפְּטָלְעָן
לְעָבָן. קלאראָט הָאָט פָּאַרְשָׁטָאָנָעָן, אַז אַז דַּעַר פָּרָוִי וּוּעַט מַעַן נִימָּת קָעָנָן בּוּיָעָן
סִיּוֹן סָאַצִּיאָלְיוּם, אַז וַיַּזְוַי אַנְטִילְיָן נְעַמְּעָן אַין פָּלָאָסְ-סָאַמְּפָאָר אַזְוִי וְזַי דַּעַר
מַאַן, וְזַי דַּעַר קָאַפְּטָאַלְיוּם הָאָט וַיַּגְּמַעַדְכָּת פָּאָר אַז אַפְּנַעַשְׁטָאַנְעָרָעָר בָּאַשְׁעָ-
פָּעָנִישָׁ, פָּאָר נִידְעָרִיקָעָר פָּוּנָעָם מַאַן.

קלאראָט הָאָט גַּעַוְוּזָן אַ בְּיַוְשְׁפִּילָן פָּוֹן זַיְדָן, אַז דַּי פָּרָוִי סְעָן זַיְזַי אַנְטָ-
וּוְיְקָלָט וְזַי דַּעַר מַאַן. זַי אַיְזָוָן שְׂוֹן דָּעַן נְעוּוֹן אַ מאָמעָטָסְוָן זַיְזַי אַיְנְגָלָעָד.
וַיַּהַאֲטָן גַּעַדְאָרָפָט אַוְיְפָאָסָן אַפְּ זַיְיָ, זַיְדָן זַיְרָגָן פָּאָר דַּעַר בָּאַלְעַבְּאַטְּוִישָׁיִט
אַיְזָנְיִזְוָן, סָאָכוֹן, רַאֲמָעָן. דַּאֲרָה הָאָט וַיַּגְּפָ�נָעָן גַּעַנְגָּוָן צִיְּתָן וְזַי צַוְּאַנְטְּזִוְּיְקָלָעָן
אַזְוִי שְׂטוּדָוִוִּין מַאָרָקָסִים, בָּאַזְוִי פָּאַרְאָמְלָוָגָן אַזְוִי שְׁרִיבָּן אַרְטִיקָלָעָן
פָּאָר דַּי אַרְבָּעַטָּר צִיטָוָנָעָן.

דַּי פָּאַמְּיִילְיָעָרָעָעָר אַיְזָוָן נְעוּוֹן זַיְעָרָעָרָעָר. אַסְמִיךְ הָאָט פָּאַרְדִּינְטָזְיִין
בְּדוּוּת דַּוְרָקָמָאָן אַיְבָּרְעַזְוָנָגָן. נַאֲרָן נִימָּת שְׂטָעַנְדִּיקָהָט עַד גַּעַרְאָנָגָן

ארכבעט. איזינמאָל, ווען מאַטַּע קְלָאָרָא האַט נַעֲבָדָן אִיר סִינְד, אִיז אַרְיִינְגֶּנְעַז. סָוּמָעַן דֵּי פָּאַלְיִצְיַי אָוֹן אִיר גַּהְיִיסַּן גַּעֲמָעַן דֵּי קִינְדָּעַר אָוֹן פָּאַרְלָאָזַן דֵּי וּוּאוּיַּן. פָּאַרְוּוֹאָסָּס? דָּעַרְפָּאָר וּוּוִיל זַי האַט נִימַּת גַּעֲהָאַט אַיְינְגַּעַצְּאַלְטַן קִיּוֹן דִּירָעַ. גַּעַלְטַן, האַט דָּעַר בְּאַלְעַבָּאָס פָּוּן הַוּוֹ גַּעֲרָפָעַן דֵּי פָּאַלְיִצְיַי אָוֹן זַי האַט קַאנְזַּטְשַׁטְּרַט אַלְזַּזְזַּל וּוּאָס האַט בְּאַלְאָנְגַּט צַו דֵּי צַעַטְקִינְגַּס. קְלָאָרָא האַט גַּעֲטוֹזַט פָּאַרְלָאָזַן דָּאָס הַוּוֹ אִין אִין קְלוּידַל.

אַסְּפָּמַט אִיז אַגְּנָגָן טָאָג אַרְוָמְגַעְגַּעַן צַוְּיִישַׁן באַסְּקָאַנְטַעַן צַו לִיעַן גַּעַלְטַן אָוֹן וְעוּן עַר אִיז אַהֲיִמְגַּפְּקָוּמָעַן, האַט שַׁר גַּעַטְרָאָפָּן קְלָאָרָאָן מִיטַּדַּיַּן סִינְדָּעַר אַפְּ דָּעַר נַאַט. זַיְהַ אַבָּן נִימַּת גַּעֲהָאַט וּוּאָוּ זַי אַהֲיִנְצְּוֹטָאָן. עַרְשַׁת אִין אַוּונְטַן האַט זַיְעַרְעַע אַבְּאַקְּאַנְטַעַן, אַ רְוּטְשַׁע רֻעְוּאַלְיִצְיַאָנְגַּעַרְקַע, זַיְ אַפְּגַּעַנְעַבְּן אַדְזַּיְמָעַר אָוֹן אַלְיִין אַוּוּקְשַׁלְּקָפָּן צַו פְּרִינְגַּט.

שְׁוּעָר אִיז גַּעַוּעַן קְלָאָרָאָס לְעַבְּן. זַיְהַ אַט גַּעַלְטַן נִוְּמַט, נַאֲרַ זַי אִיז גַּעַוּעַן צְוּפְרִידַן. דֵּי רֻעְוּאַלְיִצְיַאָנְגַּעַרְקַע אַרְכְּבָעַט אִיז פָּאַרְאָה אִיר גַּעַוּעַן אַלְזַּז. אָוֹן אַרְכְּבָעַט אִיז גַּעַוּעַן אַבְּעָרָן קָאָפְּ אָוֹן קְלָאָרָאָה פָּאַרְשְׁתָּאַגְּעַן וּוּי וּוּכְטַיַּס. דֵּי אַרְכְּבָעַט אִיז אָוֹן זַי האַט פָּאַרְגָּעַסְטַן צַו יִזְרְאֵלִיַּן, אִין אִיר אַיְינְגַּעַנְעַם גַּעַוּונְטַן. דָּאָס האַט נִימַּת גַּעַטְוִינְטַן. זַי אִיז טָאָקָעְ קְרָאָנָס גַּעַוּוֹאָדָן אַפְּ דָּעַר פָּרָאַלְעַטְאַרְיִשְׁעַר קְרָעַנְס (טּוּבְעַרְקוֹלְאָז).

אִירָעַ עַלְטָעַרְן אִין לִיְּפָצִיסְטַהְבָּן זַיְדָעַפְּוָן דָּעַרְוּוֹאָסְטַן אָוֹן זַיְהַ אַבָּן גַּעַבְעַטְן, אָוֹן קְלָאָרָאָז וְאָלְקָוּמָעַן צַו זַיְדָעַפְּוָן. זַי אִיז גַּעַפְּוּמָעַן מִיטַּדַּיַּן אִירָעַ סִינְדָּעַר. נַאֲרַ לְאָגָן רַוְּעַן האַט קְלָאָרָאָה נִימַּת גַּעַפְּקָעַטְן. בָּאָלְדַּה אַבָּן זַיְדָעַפְּרַע גַּעַבְעַטְרַע דָּעַרְוּוֹאָסְטַן, אָוֹן קְלָאָרָאָז אַדְזַּיְמָעַר נִימַּת אַיְינְגַּעַנְעַם אַדְאָנִי וּשְׂוּרַת מִיטִּינְגַּעַן מִיטַּדַּיַּן.

דָּאָז אִיז קְלָאָרָאָז צָוּם עַרְשַׁתְּן מַאל אַרְוִיסְגַּעַטְוָאָטַן הַאַלְטַן אַ לְעַקְצִיעַ פָּאַר דֵּי אַרְבָּעַטְרַע. זַיְהַ אַט אַסְּאָךְ גַּעַלְעַרְטַן אָוֹן אַסְּאָךְ גַּעַלְעַנְטַן, דָּאֲךְ הַאַט זַיְ מַוְּרַע גַּעֲהָאַט צַו הַאַלְטַן אַ לְעַקְצִיעַ פָּאַר הַוּנְּדָרְטָעַר אַרְבָּעַטְרַע. זַיְהַ אַט עַטְמַעְטַן אַבָּעָר גַּעַטְוִינְטַן, זַיְדָעַפְּרַע אַבָּיְסִיל צְעֻטוּמַטַּס, נַאֲרַ זַיְדָעַפְּרַע זַיְגַּעַנוּוֹאָוִינְטַן אָוֹן זַי אִיז גַּעַוּוֹאָרָן אַפְּ טּוּבְעַרְקוֹלְאָז.

וְעוּן זַיְהַ אַט גַּעַדְאָרְפַּטְטַהְבָּן אַ לְעַקְצִיעַ פְּלַעַנְטַן זַיְ מִיטִּינְגַּעַן אִירָעַ צְוּוּיַּן סִינְדָּעַר. דֵּי סִינְדָּעַר פְּלַעַנְטַן מַעַן אַוְיְסְבָּעַטְן אִין דָּעַם מִיטִּינְגַּ-פְּלָאָז. אַפְּ דָּעַר וְאָסָּס פְּלַעַנְטַן שְׁטִיְּוִין פִּיקְעַטְטַן, אַגְּנְזּוֹזָאָן צַי עַס קְוֹמַט נִימַּת דֵּי פָּאַלְיִצְיַי אָוֹן קְלָאָרָאָה פְּלַעַנְטַן הַאַלְטַן דֵּי לְעַקְצִיעַ. נַאֲרַ דָּעַר לְעַקְצִיעַ פְּלַעַנְטַן אַרְבָּעַטְרַע אִירָעַלְפַּטְטַהְבָּן אַהֲיִמְטָרָאָן דֵּי שְׁלָאַפְּנְדִּיקְעַטְטַהְבָּן. דָּעַר פָּאַלְיִצְיַי זַיְהַ אַט נִימַּת גַּעַפְּקָעַטְן אַיְינְגַּעַן. סְלָאָרָאָז אִיז גַּעַוּוֹנְטַן גַּעַוּוֹאָרָן אָוֹן צְרוּקְנְגַּעַסְטַמְּעַן סִין אַרְיוֹן זַיְדָעַר אַרְיִינְגַּעַנוּוֹאָרְטַן אַיְן דָּעַר אַרְכְּבָעַטְטַהְבָּן.

איון 1889 איי קלארא א דעלענאמט צום ערשותן צוואר מאונפער פון צוויטין
אין טערנא ציאנאל, וואס איי פֿאָרְגַּעֲקָומָעִן אין פֿאָרְזִין. זֶי איי דָּאָן אַרְזִיףַּ
געטראטן מיט אַ רְדֵּר וְוּעָנָן דְּרָר וְוִיכְטִיקִיט פֿוֹן אַרְיִינְצִיעַן דִּי אַרְבָּעְטָעַר פְּרוּ
אין דְּרָר רְעוּאָלּוּצִיאָנְגָּרְדָּר בְּאוּוּנְגָּנָּג. זֶי האט אַ סָּאָק אַרְוִיסְגַּהְאַלְפָּן דֻּעַם
צוואר מאונפער אלס אַן אַיבְּרָדוּצְעָרְקָע. זֶי, האט נוֹט גַּעֲפָעָנָט דִּיְתְּשִׁ, פְּרָאנְ
צְוִיזִישׁ, עֲנָגְלִישׁ, אַיְתָאַלְיָעָנִישׁ.

אַרְעַמְּסִית אַן גַּוְּטַּה בְּרַעֲנָנָעַן אַזְוִיפַּל אַוְמְלִיכַּס אַיְן אַרְבָּעְטָעַר לְעַבָּן.
קלְאָרָאָס מָאָן אַן בָּאוּרָ, אַסְּפִּיְּ, הָאָט נְעַהְוָנְגָּרָט. אַפְּט נִיטַּה דָּרְשָׁלָאָפָּן פֿוֹן
צְוִיפִּיל אַדְבָּעַט פָּאָר דְּרָר רְעוּאָלּוּצִיאָנְגָּרְדָּר בְּאוּוּנְגָּנָּג. דָּאָס אַלְזִיְּ הָאָט אַוְנְטָעַר
נְעַנְרָאָבָּן וַיְיַזֵּן נְעַוּנָּט. עָר אַיְן אַוְעָקְעָנְפָּאָלָן. צְוִויִּי יָאָר צִיְּטַ אַיְן עָר נְעַלְעַנָּ
קְרָאָנָק אַיְן בָּעַט אַן שְׂוִין מַעַר נִיט אַוְפָּנְשָׁטָאָנָעָן. עָר אַיְן גַּעַשְׁטָאָרָבָּן יְוָנְגָּרָ
הַיִּתְּ, הַאַבְּנָדִיךְ אַוְעָקְעָנְעָבָּן זַיְיַן לְעַבָּן פָּאָר דֻּעַם אַרְבָּעְטָעַרְדָּלָאָס.
קלְאָרָא אַיְן גַּעַבְּלִיבָּן מִיטַּ צְוִויִּי סְלִיְּנָעַ פִּינְדָּעָר.

4. קלְאָרָא צְעַטְקָיָן אַרְגָּנָזִירָט דִּי אַרְבָּעְטָעַר-פְּרָזִי איַן אַלְעַ לְעַנְדָּעָר

דְּרָר דִּיְתְּשִׁעַר אַרְבָּעְטָעַר אַיְן גַּעַוָּאָרָן אַנְטָוּוּסְקָלְטָעַר. דִּי רְעוּאָלּוּצִיאָנְגָּרְדָּר
אַרְבָּעַט וְוָאָס אַיְן גַּעַטְאָן גַּעַוָּאָרָן אַיְן נְעַהְוָיִם, הָאָט בָּאוּזִין דְּרָר דִּיְתְּשִׁעַר
רְעַנְיוֹרָנוֹג, אוֹ מַעַעַן דֻּעַם פְּרִיְּהִיטְעַנְיִיסְטַּפָּן דִּי אַרְבָּעְטָעַר נִיטַּה דְּרִישְׁטִיסְטַּן.
דִּי רְעַנְיוֹרָנוֹג אַיְן גַּעַצְוָוָוָגָנָעָן גַּעַוָּאָרָן אַפְּצָוָשָׁאָפָּן אַיְר אַנְטִיסְאַצְּיָאַלְיִיסְטַּן
גַּעַוְעַץ. קלְאָרָא אַיְן צְוָרָק גַּעֲפָמָעַן קִיְּוָן דִּיְתְּשִׁאָנָר אַנְצָוָפִּירָן מִיטַּ דְּרָר
אַרְבָּעַט. זֶי הָאָט שְׂוִין דָּאָן נְعַהְאָט אַ נְאָמָעָן פָּאָר אַיְנָעָר פֿוֹן דִּי בְּעַסְטָע
אַנְטִיאַטָּאָרָס אַן רְעַדְנָעָרָס.

קלְאָרָא הָאָט זֶיךְ אַיצְטַּא אַ נְעַטָּן צַוְּ דְּרָר שְׁוּעָרָסְטָעַר אַרְבָּעַט. דָּאָס
איַן גַּעַוְעַן צַוְּ אַרְגָּנָזִירָן דִּי אַרְבָּעְטָעַרְפָּרוֹ. נִיטַּה לְזִוְּזָהָאָט סָאַפִּיטְאַלְיָוָם
דְּרַעְנִידְרָעִיקָּט דִּי אַרְבָּעְטָעַרְפָּרוֹ, נָאָר אַפְּלָעָ אַיְנָעָנָעָ אַרְבָּעְטָעַרְפָּעָנָעָר אַן
רְעוּאָלּוּצִיאָנְגָּרְדָּר הָאָבוֹן נָאָךְ אַיְן יָעָנָעָר צִיְּטַ נְזָט גַּעֲפָעָנָט זֶיךְ פָּאַרְשָׁטָעָלָן, אַן
דִּי פְּרָזִי זֶיךְ אַנְטִילְגָּמָעָן אַיְן דְּרָר בְּאוּוּנְגָּנָּג, גְּלִיְּךְ מִיטַּן מָאָן.

מִידְּ קְעָנָעָן זֶיךְ פָּאַרְשָׁטָעָלָן וְוּ שְׁוֹועָרָ עָס אַיְן אַנְגָּקְוָמָעָן קלְאָרָאָן צַוְּ
קְעַמְפָּן. דִּי אַרְבָּעְטָעַרְפָּרוֹ אַלְיַיְן הָאָט אַוְיךְ גַּעַדְעָנָט, אַן אַיְר פָּלָאָץ אַיְן אַיְן
דְּרָר הַיִּם אַן זֶיךְ דָּאָרָף זֶיךְ נִיטַּמְיָשָׁן אַיְן דְּרָר רְעוּאָלּוּצִיאָנְגָּרְדָּר בְּאוּוּנְגָּנָּג,
נִיְיַן צַוְּ מִיטְיָנָעָן, אַוְן אַזְּ. וָו.

קלְאָרָא פָּאָגָט אַן אַרְזִיףַּאָן אַ שְׂוּרָנָאָל פָּאָר פְּרוּעָן. "נְלִיְּכָהִיט"

ווערט דער זשורנאל דער לערער און פריינט פון טויזנטער און טויזנטער רײיטשע ארכבעטער-פֿרויען, וועלכע ווערן אריינגעצעוּן אין דער סאציאליסט ישער באָוועונונג.

אַבער עס איז נויטש געווּן אַריינצֹוּץָען די ארכבעטער-פֿרוּי פון אַנְ דערע לענדער אין אַרבעטער-פֿאַטֶּה אַנְ קלַאָראַה היַבְט אַנְ אַ באָוועונונג צו אַרְגָּאנְזִוִּין דֵי אַרבעטער-פֿרוּי אַפְּ דער גַּאנְצָעָר וּוּלְט.

אין 1907 ווערט אַדאנְ קלַאָראַה צַעְקִינְעָן אַוְן טָקַע מִיט אַוְרַהֲיָאָה אַרְגָּאנְזִוִּירָט דער ערְשָׁטָעָר אַינְטָעְרָנְצִיאַנְאַלְעָר צַוּזָמָעָנְפָּאָר פִּון די סָאַצִּיאָצְּ לִיסְטִישָׁע פֿרוּיָן אין דער שְׂטָקָט שְׂטוֹטְנָאָרָט.*) אין 1910 קָומְטָ פָּאָר דער צַוּזָיָטָעָר אַינְטָעְרָנְצִיאַנְאַלְעָר פֿרוּיָן-צַוּזָמָעָנְפָּאָר אין קָפְּעָנְהָאָן. עס ווערט באָשָׁלָאָסָן צו גְּרִינְדָּן אַ שְׁטָעְנְדִּיקָע אַינְטָעְרָנְצִיאַנְאַלְעָר אַרְגָּאנְזִוִּיאָצְּ יָאָזָע אַנְצּוּפִּירָן מִיט דער סָאַצִּיאָלִיסְטִישָׁר אַרְבָּעָט צַוְּשָׁן די אַרבעטער-פֿרוּיָן. קלַאָראַה צַעְקִין ווערט אַוְסָנְעָקְלִיבָן פָּאָר סָעְפָּרָטָאָר. דער זשורנאל „גְּלִיָּכִיָּה“ ווערט דער צַעְנְטָרָאַלְעָר אַרְגָּאנְזָלְעָן פִּון דער פֿרוּיָן-בָּאָוּנָנָגָן. אַוְן באָ יָעָנָם צַוּזָמָעָנְפָּאָר ווערט אַוְיךָ באָשָׁלָאָסָן צו פְּרָאָקְלָאָטָמִירָן דָּעַם אַכְּטָן מְעָרָץ פָּאָר דָּעַם אַינְטָעְרָנְצִיאַנְאָלְעָן טָאנְ פִּון דער אַרבעטער-פֿרוּי.

די אַרְבָּעָט צַוְּשָׁן די אַרבעטער-פֿרוּיָן אַיז אַגְּנְגָעָנְגָעָן מִיט נְרוּוִים דָּעַר פָּאָלָן, בְּיוֹ דָּעַר וּוּלְטָמִילְכָּאָמָּע. דָּאָן אַיז די אַרְגָּאנְזִוִּיאָצְּ יָעָשְׁתָּרָט נְעַד וּאוֹרָן, נָאָר די אַרְבָּעָט נִיט אַז מִיט נְרוּוִים דָּעְרָמָלָן הַיָּינָט צו טָאנְ.

5. די מִילְכָּאָמָּע “צֹו עַנְדִּיקָּן מִילְכָּאָמָּע”

ווען די מִילְכָּאָמָּע האָט אוּסְנָעְבָּרָאָכוּן האָבוּן די פִּירָעָר פִּון דָּעַר דִּיְוִיטְשָׁעָר סָאַצִּיאָלִידָעָמָאָרָטִישָׁר פָּאָרָטִיָּיָהָרָאָטָן די אַינְטָעְרָעָסָן פִּון וּיְיָרָ אַרְבָּעָטָעָרָ קָלָאָס אַזְּנָזְנִיָּהָן צו הַעַלְפָּן דָּעַם בְּלוֹטִיסְקָוָן סִיּוּעָד אַזְּנָזְנִיָּהָן טָאַלִּיסְטָן אַנְצּוּפִּירָן די מִילְכָּאָמָּע. זַיְהָאָבוּן דָּוְרָךְ דָּעַם גַּעַהְאָלְפָּן, אַז עַס וְאַלְ פָּאָרָנָאָסָן וְעוֹרָן אַוְשָׁוְלִידָס בְּלוֹטָן פִּון מִילְאָנָעָן אַרְבָּעָטָעָר.

די אַיְינְצִיקָעָ פִּירָעָר אַזְּנָזְנִיָּהָן וְאַסְּהָרָאָסָן אַזְּנָזְנִיָּהָן זַיְהָאָנוּ נִיט מִיטָּנָעָרִיסָן גַּעַוּאָרָן פִּון דָּעַר מִילְכָּאָמָּע-מְשׁוֹנוֹתָס, זַיְהָאָנוּ גַּעַוּעָן קָאָזְיָלְלִיָּהָן עַבְּדָתָה, רָאָזָא לְוַעֲמָדָבָרָן אַזְּנָזְנִיָּהָן. זַיְהָאָבוּן בְּרוֹאָוָן גַּעַפְּעָמָמָת קָעָן דָּעַר מִילְכָּאָמָּע אַזְּנָזְנִיָּהָן שְׁטָעָלָט יְעָדָן טָאנְ זַיְהָרָ לְעַבְּעָן פָּאָר

* בָּמָה שְׁטוֹגָאָרְטָעָר קָאָנְגָרָעָס אַז 1907 האָט זַיְהָרָ צּוֹם עַרְשָׁטָן טָאל בְּאַגְּגָנָת טָיטָלְעָנָעָן. רָאָזָע לְוַעֲמָדָבָרָן האָט זַיְהָרָ גַּעַזְגָּזָט: “כָּאָפָּה אַגְּוָתָן קָוָק אַפְּ אַיְםָן. בָּאַטְרָאָכָט זַיְהָרָ אַקְשָׁאָגְעָסְדִּיקָן קָאָפָּה. דָּעַר מְעַנְשָׁן וּוּטָרָאוֹוָן אַיְבָּרְקָעָרָן בָּעָרָבָן עַפְּשָׁעָר וּוּלְעָן זַיְהָרָ אַסְּמָדָיָהָן, נָאָר דָּעַר וּוּטָרָזָר זַיְהָרָ קָיְוָנְמָאָל גַּוְתָּן אַוְנְטָעְרָגָבָן !”

דען ארבעטער קלאם אַפְּ דער גאנצער וועלט.

אין 1915 פארופט קלארא צעטסן די ערשות אינטערנצעיזיאנאָלע פרויען-קאנפערענץ קענן מילכאמע. דאס איז פֿאָרגנֿעַקּוּמָעַן אין דער שטאט בערן, אין דער שווייז. צוֹרִיקּוּמְעַנְדִּיךְ סֵין דִּיטְשָׁלָאָנְד וּוּרְטַם זַי אַרְעֶסְטִירֶט אָוּן אַרְיִינְגְּנוּוֹאָרְטָן אין טְרוּמָה. זַי אַיז שֵׁין אַלְמַט אָוּן קְרָאָנָקְ, נַאֲר זַי טְרָאָכְט אַפְּילְעַ נִיט וּוּגַן אַוְיפְּגַּבְּן דֻּעַם קָאָמָּפְּ. זַי הַיְבַּט אִים עַרְשַׂט אָז.

זַי אַרְגְּאַנְיִזְוָרָט צְוֹזָאָמָּעַן מִיטְ לְבָקְנְעַכְטָן, לְוָסְעַמְבָּרוּגְן אָוּן פְּרָאָנְצָן מְעַרְיוֹנְגָן אַ נִּיעַ אַרְבָּעָטָעָר פְּאָרָטִי, וּאַס זָאַל דִּינְגַּעַן די עַמְעָסָע אַינְטָעָרָפְּסָן פָּוּן די אַרְבָּעָטָעָר. די פְּאָרָטִי הַיִּסְטָט דַּעַר "סְפָּאָרָטָאָקָּס-בּוֹנְדָּ" אָוּן פָּוּן דַּעַר.

אַרְגְּאַנְיִזְוָרָט וּוְאַקְסָט אָוּס די קָאָמוֹנִיסְטִישָׁע פְּאָרָטִי פָּוּן דִּיטְשָׁלָאָנְד. צְוֹזָאָמָּעַן מִיטְ כָּאוּוֹשְׁר לְעַנְיָנָעַן הַעַלְמָת זַי גְּרוּנְדָן דַּעַם דְּרִיטָן אַינְטָעָר נְאַצְּיָאָנָאָל — די אַרְגְּאַנְיִזְוָרָט וּאַס הַעַלְפָט אַיְינְפִּידָן די פְּרָאָלְעָטָאָרִישָׁע אַרְדְּעָנָגָן אין אלָעַ קָאָפְּיִטָּאָלִיסְטִישָׁע לְעַנְדָּר.

קלְאָרָא צְעַטְקָיְן נְעַמְתָּ אַיבָּעָר די פְּרוּעָנְ-אַרְבָּעָט בָּאָמְקָנְטָעָר אָוּן אַונְטָעָר אִיר פְּרָעָוִישָׁאָפְּט וּוּרְטַם אַרְגְּאַנְיִזְוָרָט אַ פְּרוּעָנְ-סְקָרָעָטָאָרִיאָט בָּאָמְקָנְטָעָר.

נִיט נְעַפְּקָט אַפְּ אִיר עַלְטָעָר אַיז זַי אַבָּעָר אַסְאָלָדָט אַין דַּעַר אַרְמִי פָּוּן בָּאַפְּרִיאָוְנְג-קָאָמָּפְּ אָוּן זַי בָּאַטְיִילְקָט זַי אַין פָּאָרְשִׁידְעָנָעָ מִיסְעָם פָּוּן פָּאָמִינְטָעָרָן. אַזְוִי הַאַלְמָת זַי אַ צְוֹוִי-שְׁטוֹנְדִּיקָעָ רַעֲדָע אַין פְּרָאָנְקִירִיךְ, אַין דַּעַר צִיְּתָ וּוּגַן זַי וּוּרְטַם אַרְוָמְנָעָוכְטָ פָּוּן דַּעַר פְּרָאָנְצִוְיִישָׁעָר פָּאָלִיצִי אָוּן זַי אַנְטְּלוּוֹפְּט אַין אַז אַמְּאָמָּאָבְּלָ אַיבָּעָר דַּעַר גְּרָעָנָעָיָן דִּיטְשָׁלָאָנְד.

פָּאָרָטָרָעָט די קָאָמוֹנִיסְטִישָׁע פְּאָרָטִי. פָּוּן דַּעַם יָאָר 1920 אַיז זַי אַ מִּינְנָלִיד פָּוּן דִּיְכְּסְטָאגְן, וּוּאוּ זַי

איָר (*). אַין 1921 קְוֹמָטְ קָלְאָרָא אַין סָאוּוּמָן פָּאָרָבָּאָנְד. זַי וּוּרְטַם אַוְיפְּגַּנְעָנוּן-טָעַן מִיטְ נְרוּסְ פְּרִיְיד אַוְמָעָטָם אָוּן זַי פִּילְטַ זַי נְלִיכְלָעָן, וּאַס זַי הַאַט דַּעַר-לְעָבָט צַוְּזַעְן אַז זַעְמָטְלָ טִילְ פָּוּן דַּעַר וּוּלְטַם בָּאַפְּרִיטָטָ פָּוּן קָאָפְּיִטָּאָלִיסְטִישָׁע).

וּוּן די פָּאָשִׁימְטִישָׁע בּוּאַלְיָעָ כָּאָפְט אַרְוּם דִּיטְשָׁלָאָנְד אָוּן 1932 אָוּן עַס הַוִּבְטַ זַי אַז טָעָרָא אַפְּ דַּעַר רַעֲוָאָלְזִיאָנְנָעָרָר בָּאוּוּגָנָגָן, אַיז קָלְאָרָא צְעַטְקָיְן שְׁווּי 75 יָאָר אַלְטָ. זַי אַז שְׁוֹוָאָר אַין האַלְכִּיבְּלִינְה, דַּעַר רַיְיכְּסְטָאגְן דָּאָרָף זַיְךְ עַפְּגַּעַנְעָן. קָלְאָרָא אַזְוִי דַּעַר עַלְטָסְטָעָר רַיְיכְּסְטָאגְן מִיטָּנְלִיד. זַי דָּאָרָף האַלְטָן די דַּעַר עַפְּגַּעַנְגְּדָעָ (אַזְוִי פְּלָעַנְטַ זַי פִּירָן אַין דִּיטְשָׁלָאָנְד). וּוּעַט

(*) קָלְאָרָא צְעַטְקָיְן אַיז גְּעוּוֹן פָּאָרָזִיְעָרָ פָּוּן דַּעַר עַקְוּקְוּטְיוּוּן פָּוּן טָאָפְּרָ אַינְטָעָרָנְצִיְאָגָלָעָ רַוְּסָע חִילְפָּ).

ו' עס פענען באוויזון? וועלן די פאשיסטן זי לאזונ? די נאנצע וועלט
ווארט מיט אינגעעהאלטעןעם אטטעם אפָן 30 סטן אויינוסט, 1932, זען דער
רייכסטאגן עפנט זיך.

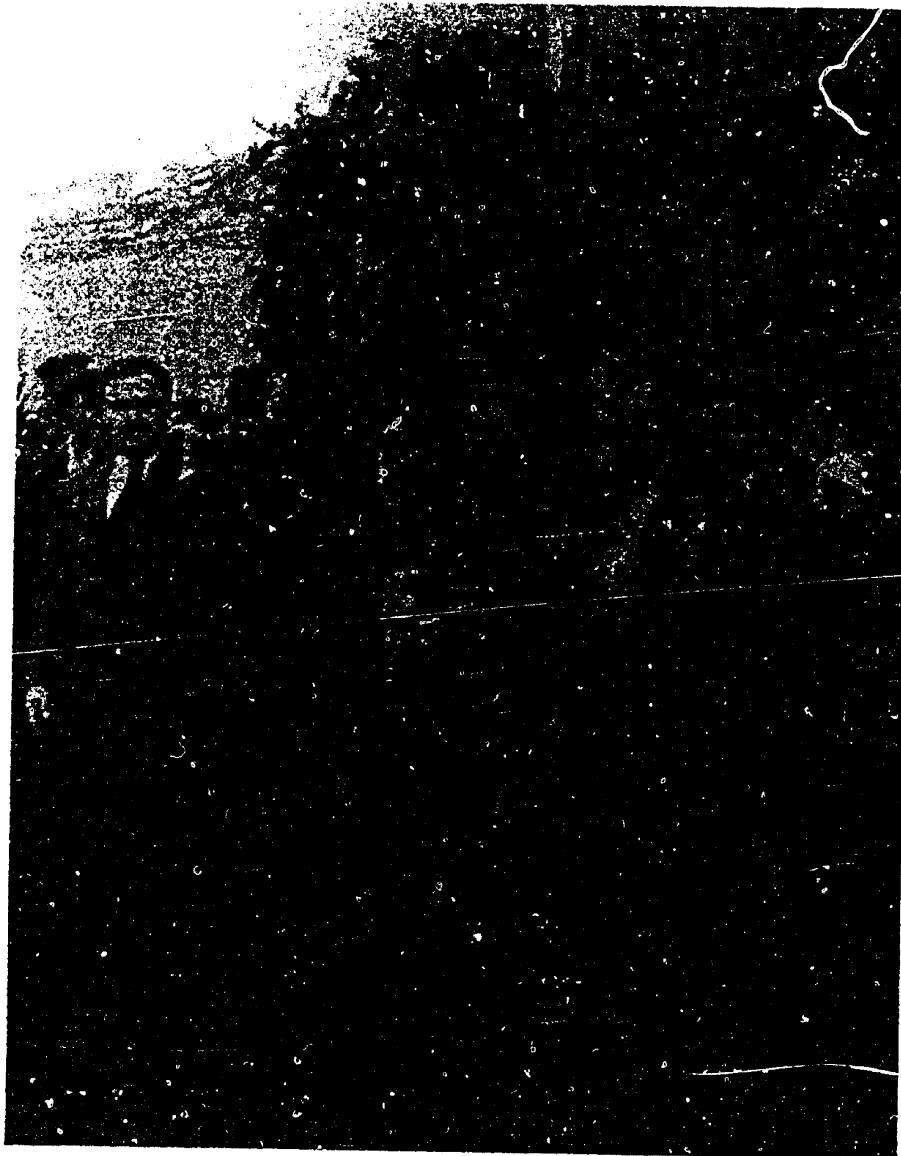
קלארא צעטקיין איז א געטהייער סאלדאט פון דער קאמוניבושער פאר
טיין. ווען דער מאמענט איז געקומען און זי האט געהאט די געלענערהייט צו
יאזונ העрон אויר שטימ, איז קלארא געווען איז דער פאדרערשטער די פון
קאמפּה.

קלארא איז געקומען געהימערהייט פון מסקוו איז ריבסטאגן ארין.
מע האט ניט געוואופט וואו זי איז. די פאשיסטן האבן געמיינט, איז זי וועט
ניט פומען. זי איז יא געקומען. זי האבן געמיינט, איז זי וועט זיין צו
צוואך צו דערן, נאר אויר דער איז געווען איזו שטארק, איז זי האט אפנער
לונגגען איבער דער נאנצער וועלט. זי האבן געמיינט, איז זי וועט זאן
א פאר ווערטער, נאר זי חזט געואנט א סאך, נאר א סאך.

און אפְּילַע די ביטערסטע סאנַים פון דראַלעטָאַרִיאַט האבן געמיינט

צונעבן, און קלארם אויפטריט און רעדע איי געווען אן אקט פון בראזווקויט
און איבערגעבענקייט, וואס בלויו קאמוניסטן קענעך דאס באזוויזן.
איין א קראפטייך שטימ, וואס האט איבעראישט אלע אונזונדריך און
כיט א פיער וואס האט זיך געפאנט פאָר דער קלארא, ווען זי איי געווען

יונגע, האט זי גערעדט ארום א שא צוית און האט אונגעראפֿן די פאשיסטן
סיט וויער ריכטיקן נאמען.

זי האט געשטעמפלט די נאצ'יז-פארטי ווי א פארטי פון מעדרער און זי
זי האט דורךן ריכסטען גערופֿן צו די ארבעתער פון דער גאנצער וועלט צו
שליסן א פארויניקטן פראנטן פענן די פאשיסטישע מעדרער.

מע האט גערארט האבן באַלְשָׁעוּוֹסְטִישָׁן טוֹט צוֹ זָאנֵן זַיְדָס גַּלְיָיד
איַן פָּאנְעָם אַרְיוֹן. אַזְּן סְלָאָרָאָז האט גַּעֲוָוָסְטָן, אַזְּ דָּאס רָעֶדֶט זַי נִיט בְּלָוִו
צַוְּ זַיְיָ, גַּאֲדָר יְהֻדָּעָם וּוְאָרָט אַיְרָס וּוְעָרָט נְלִיּוֹק דָּוָרָךְ טַעַלְגָּנְדָּאָז אַזְּן דָּאָרִיךְ
צְעַטְרָאָגָן אַיְכָּעָר אַלְעָ וּוּינְקָלָעָן פָּוּן דָּעָר וּוּלָט. זַי האט גערעדט צו די
טְּלִיאָגָעָן אָוְנְטָעְדָּרְקָעָט אַיְן אַלְעָ קָאָפְּטָאָלִיסְטִישָׁע לְעַנְדָּרָעָר.

זי האט גַּעֲוָנָט צַוְּ דיַ אַרְבָּעָתָעָרָךְ פָּוּן דָּעָר וּוּלָט, אַדְרָעָטְרָנְדִּיךְ דָּעָם
פָּאָשִׁיסְטִישָׁן רֵיכָסְטען: — "אַ פְּרָאָלְעָטָאָרִישָׁע רְעוּוֹאָלְזִיעָא אַזְּ דָּעָר אַיְנָיָנִיָּה
צִיפְּעָר אַוְיְסָוּעָן פָּוּן קְרִיוּזִים".

זי האט גַּעֲנָדִיקָט אַיְרָ דָּעָבָע מִיטָּ דיַ הַוְסְטָאָרִישָׁע וּוּרְטָעָר: "אַיךְ וּוּלְדָ
דְּשָׁרְלָעָבָן דָּעָם טָאגָן, וּוּלְסָעָם וּוּלְטָטָרְפָּאָלְמִירָט וּוּרָעָן אַסְאָוּוּטָן-דִּיְתְּשָׁלָאָנדָן."
אוֹן אַיךְ וּוּלְעָלְעָפְּעָנָעָן דָּעָם עַרְשָׁטָן קָאנְגָּרָעָס פָּוּן סָאָוּעָטָן אַיְן דִּיְתְּשָׁלָאָנדָן.
אַיְרָעָ וּוּרְטָעָרָהָבָן גַּעֲלָאָזָט אַגְּרוּסָן אַיְינְדָּרָוק אַפְּ דָּעָר וּוּלָט. נַאֲדָר
זי האט דָּעָם טָאגָן פָּוּן דָּעָר רְוִיטָעָר רְעוּוֹאָלְזִיעָא אַיְן דִּיְתְּשָׁלָאָנדָן נִיטָּעָמָד
לְעַבְּטָה. זַי אַיְזָן גַּעֲשָׁטָאָרָבָן אַיְן סָאָוּעָטָן פָּאָרְבָּאָנָר, אַרְוֹם מַאֲסָקָוָעָ, יוֹנִי דָּעָם
20 סְטוֹן, 1933, אַרְוֹמְגָעְדִּינְגָּלָטָן פָּוּן טְּלִיאָגָעָן פְּרָיְנָמָט, וּוּילְעָם אַיְזָן נִיטָּאָפִיָּן
סִינְדָּא אַיְן סָאָוּעָטָן פָּאָרְבָּאָנָר וּוּסָסָהָאָט גַּעֲוָוָסְטָן אַזְּ נִיטָּעָמָד
אַיְבָּיךְ יְוּנָגָעָ אַלְטָעָ קָלְאָרָאָצָעָטָקָין.

וּוּלְסָעָם אַיְזָן פָּאָרְגָּעְפָּוּטָן דיַ לְּעֻוּיָּע אַיְן מַאֲסָקָוָעָהָבָן פְּרוּעָן-שְׁלָאָנָיָן
לְעַרְנָטָן גַּעֲהָאָלָטָן אַזְּ עַרְנוּזָאָד פָּאָר "אָוְנוּעָרָ קָלְאָרָא". גַּאנְזָן סָאָוּעָטָן פָּאָר
בָּאָנְדָּרָהָאָט גַּעֲרָט אַיְרָ אַנְדָּעָנָקָן.

דיַ פְּרָיְנָרָ פָּוּן קָאָמִינְטָרָהָןָהָבָן גַּעֲרָדָטָן וּוּנְגָן אַיְרָ אַזְּ דָּעָרְצִיּוֹלָט וּוּנְגָן
אַיְרָ גַּרְוִוְסָעָרָ אַרְבָּעָטָ פָּאָר דָּעָר בָּאָפְּרִיאָוָגָן פָּוּן דיַ אָוְנְטָעְדָּרְקָעָט אַזְּן פָּאָר
שְׁקָלְאָפְּטָמָעָ.

כָּאָוּעָרָ מַאֲרָטִיָּהָאָט גַּעֲרָדָט אַיְן נִאמְעָן פָּוּן דָּעָר עַפּוּעָסְטוּוּעָ פָּוּן
שָׁאָמִינְטָרָהָן אַזְּנָרָהָאָט זַיְדָרָהָאָט וּזְרָעָנְגָּנְטָמָיטָט מִיטָּ אַיְרָ אַזְּנָרָהָאָט נִאמְעָן "פָּוּן דיַ אַרְבָּעָתָעָרָךְ
אַפְּ דָּעָר גַּאֲנְצָעָרָ וּוּלָט אַזְּנָרָהָאָט פָּוּן דיַ פָּאָרְשָׁקָלְאָפְּטָעָ קָלְאָנְגִּיאָלָעָ טַעַלְקָשָׁר".

איַן נִאמְעָן פָּוּן צְעַנְטָרָאָלָקָ קָאָמִיטָעָטָ פָּוּן דָּעָר דִּיְתְּשָׁרָעָהָעָדָ קָאָ-
מוֹנִיסְטִישָׁרָ פָּאָרָטִיָּהָאָט גַּעֲרָדָטָן פְּרִיאָזָהָעָטָטָן. דָּעָר גַּאֲנְצָעָט אַזְּזָיָן:
"מִירָ שְׁוּעָרָן, אַזְּ מִירָ דִּיְתְּשָׁרָעָהָעָדָ קָאָמְנוּסְטָן, וּוּלְעָן נִיטָּרָעָן בַּיְזָן דָּעָר
פָּאָשִׁיזָמָעָ וּוּטָ צְעַטְרָאָטָן וּוּרָעָן אָוְנְטָעָרָ אָנוּזָעָרָ פִּים. וּוּלְעָן דָּעָר עַרְשָׁטָעָר

דייטשער סאָוועטן קָאנְגַּרְעַם וּוּט זִיךְ עֲפַעַנְעַן, וּוּלְזַן מֵיר גַּעֲמַעַן דִּין אַש אָוֹן
שְׁטַעַלְזַן אָפַן פָּאַרְזִיכְעַרְסַטְיַישׁ. רָאַט פְּרָאַנְטַט, קְלָאַרְאָא!¹

מֵיר וּוּיְיסַן, אָז דַּי קָאמְנוּסְטִישׁ פָּאַרְטִּי פּוֹן דִּיטְשְׁלָאַנְדַּהְךְ הַאלְטַט וּוּאַרְטַט
אוֹן זַי וּוּטַט, מִיטַּדָּעַר הַילְּפַטְפַּט פּוֹן דַּי אַרְבָּעַטְעַר אָפַדְעַר גַּאנְצַעַר וּוּלְטַט, אַוִּיסְטַט
רָאַטְטַט וּדְעַם פָּאַשְׁיזְטַט אַיְינְדִּיטְשְׁלָאַנְדַּהְךְ.

אוֹן וּוּעַן עַס וּוּט זִיךְ פָּאַרְזְּאַמְּלַעְן דַּעַר עַרְשְׁטַעַר סָאָוְועַטְן קָאנְגְּרַעְמַט אַיְינְדִּיטְשְׁלָאַנְדַּהְךְ,
וּוּט קְלָאַרְאָא צַעַטְקַיְן זִיךְ גַּעֲפִינְעַן בָּצְמַטְמַטְמַט פָּאַרְזִיכְעַרְסַטְיַישׁ. יַעֲדַעַר
קָאמְנוּסְטַט אָזֶן יַעֲדַעַר פִּיאַנְגַּר אָזֶן יַעֲדַעַר קִינְדַּפְּוֹן אָזֶן אַרְבָּעַטְעַר שָׁוֹל דָּאָרְפַּט
וּעַן אוֹן מִיטְהָעַלְפַּן מִיטַּלְעַטְקַעְמַט, אָזֶן דַּעַר טָאַג זָאַל וּוּאַסְטַטְעַן.
אוֹן וּוּעַן מֵיר וּוּלְזַן אַרְבָּעַטְעַן מִיטַּאַזְאַיְבְּרַעְבְּנַסְיַיט, זַיְיַי עַס הַאט גַּעֲרַכְבַּעַט
קְלָאַרְאָא צַעַטְפַּיְן, וּוּלְזַן מֵיר זִינְגַּן, מֵיר מָוֹן זִינְגַּן!
זָאַל דָּאַס לְעַבְנַן פּוֹן קְלָאַרְאָא צַעַטְקַיְן אָנוֹן וּוּיְיַיְן דְּעַם וּוּגַן פּוֹן סָאַטְמַט אָזֶן
זִינְגַּן פּוֹן אַרְבָּעַטְעַר-סְלָאַם.

